

Ільченко Б. В.
*старший викладач кафедри соціології
факультету управління персоналом,
соціології та психології
КНЕУ імені Вадима Гетьмана*

СОЦІАЛЬНИЙ ДІАЛОГ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ: НОВІ ВИКЛИКИ ТА НАПРЯМКИ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Складні виклики, які стоять перед українським суспільством, потребують суттєвого переосмислення принципів, підходів та інструментарію реалізації суспільних трансформацій. Це, в свою чергу, актуалізує потребу у модернізації традиційних, а також застосуванні нових інструментів діалогу між владою та громадянським суспільством.

Традиційним інструментом, легітимною формою вирішення соціально-економічних та політичних протиріч, зменшення рівня конфліктності та соціальної напруженості в суспільстві є інститут соціального діалогу.

У Резолюції про трипартизм та соціальний діалог [1], ухваленій Міжнародною організацією праці (18.06.2002 р.) соціальний діалог визначається як цінний демократичний засіб вирішення соціальних проблем.

Підсумковий документ ООН щодо порядку денного сталого розвитку до 2030 р. закликає стимулювати і заохочувати ефективне партнерство між державними організаціями, між державним і приватним сектором та між організаціями громадянського суспільства, спираючись на досвід і стратегії використання ресурсів партнерів. Міжнародна організація праці наголошує на тому, що соціальне партнерство є одним з найбільш ефективних шляхів забезпечення сталого розвитку [2].

В Україні різні форми та інструменти публічного та соціального діалогу (трипартизм) формально функціонують та, знову ж таки, формально забезпечують долучення соціальних партнерів до процесів розробки та реалізації стратегічних рішень в сфері державного управління. Про проблеми чинної моделі соціального

діалогу в Україні (насамперед йдеться про трипартизм) сказано вже багато [3; 4].

Особливістю існуючої системи соціального діалогу в Україні є низький рівень розвитку організацій та суб'єктів соціального діалогу, низька культура соціального діалогу в суспільстві у цілому. Сформована за роки незалежності України інституціональна (формальна і неформальна) система не забезпечує бажаного соціально-економічного ефекту - соціальний діалог ще не став дієвою і невід'ємною складовою економічної та політичної системи суспільства. Неналежна якість соціального діалогу і партнерської взаємодії органів державної влади та громадськості негативно впливає на якість управлінських рішень [5].

Цілком очевидно, що важливим аспектом посилення ефективності соціального діалогу є удосконалення системи публічних комунікацій, як в рамках інституту соціального діалогу, так і в більш широкому сенсі – між державою та громадськістю.

Комунікація є тим процесом, який виникає у суспільстві й, водночас, забезпечує його утворення; разом вони існують і розвиваються. На думку Г. Г. Почепцова: «Під комунікацією ми будемо розуміти процеси перекодування вербальної у невербальну і невербальної у вербальну сфери. ...Тобто для комунікації суттєвим є перехід від говоріння Одного до дій Іншого» [6].

На думку італійського дослідника П.Мачіні, під комунікаціями варто розуміти "просторово-символічну діяльність суспільства, в межах якої внаслідок соціальної диференціації взаємодіють та вступають у конкуренцію різні системи з метою утвердити свою точку зору з питань, які загалом стосуються суспільного інтересу" [7].

Публічну комунікацію як засіб транспарентності соціального діалогу також варто розглядати через розуміння змісту публічної сфери. За визначенням Ю.Хабермаса, "публічна сфера – це та сфера соціального життя, де формується громадська думка, це арена, форум публічного дискурсу з приводу соціально-політичних проблем життя та розвитку суспільства ... стосується комунікативних інтересів, властивих будь-якому суспільству в цілому, які трансформуються в конкретні практичні дії, спрямовані на реалізацію цілей, які поділяються всіма його членами" [8].

Таким чином, створення ефективної системи публічних комунікацій є важливим атрибутом подальшої інституалізації соціального діалогу як в традиційній трипартійній, так і в мультипартійній моделі, яка базується на максимальному представництві інтересів громадськості (стейкхолдерів) в рамках формування та реалізації політики. Саме завдяки цій системі можливе забезпечення прозорості, відкритості та інклюзивності соціального діалогу, а також підвищення якості прийняття управлінських рішень на національному та регіональному рівнях державного управління.

В якості прикладу функціонування такої системи в європейському співтоваристві можна привести Кодекс належної практики участі громадськості в процесі прийняття рішень CONF/PLE(2009) CODE1 [9], який описує участь громадськості як «залучення осіб до неофіційних інституцій, таких як громадські організації, об'єднання, громадські ініціативи, та їх участь у загальних процесах розробки державної політики.

Кодексом визначено чотири рівні участі, залежно від ступеня її інтенсивності у процесі прийняття рішень: інформація – як правило, на цьому етапі змістом процесу є надання органами влади інформації сектору ІГС; консультації – цей процес передбачає вивчення органами державної влади думки громадськості з різних питань суспільного життя; діалог – може бути ініційований будь-якою стороною і являє собою двостороннє обговорення певної сфери спільних інтересів (діалог взаємодії). Форми діалогу можуть бути від відкритих слухань до регулярних чи спеціальних засідань; партнерство – найвища форма громадської участі, яка передбачає спільну відповідальність на всіх етапах політичного процесу в таких формах, як форуми за участю всіх зацікавлених сторін, утворення органів, що приймають спільні рішення тощо.

В контексті модернізації чинної моделі соціального діалогу [10] в частині покращення практики публічних комунікацій між владою та громадськістю доцільним, на наш погляд, є застосування так званого стейкхолдерно-орієнтованого підходу, відповідно якого стейкхолдерами в соціальному діалозі є суб'єкти, які володіють певною часткою суспільного ресурсу (зокрема, соціального капіталу) за допомогою багатопараметричного впливу активно взаємодіють в

системі соціально-економічних та соціально-трудо­вих відносин та утворюють мережу зацікавлених осіб (а саме - об'єднання роботодавців та профспілок, органи, які забезпечують організацію процесу соціального діалогу тощо).

На наш погляд, осучаснення соціального діалогу в Україні з урахуванням нових викликів (зумовлених, зокрема, COVID-19) потребує:

1) модернізації механізмів та інструментів обміну інформацією, процедур проведення переговорів, узгоджувальних та інших процедур, укладання угод та контролю за їх дотриманням, зворотного зв'язку між його суб'єктами та громадським суспільством на усіх його рівнях;

2) розробки моделі та запровадження Платформи «Спільний інформаційний простір соціального діалогу», обґрунтованої «діджиталізації», яка би покращувала оперативність, зручність, системи публічних комунікацій в рамках соціального діалогу шляхом застосування сучасних ІКТ;

3) реалізації принципу інклюзивності, а саме забезпечення недискримінаційного доступу суб'єктів сторін до участі у переговорному процесі, а також прийнятті рішень органами соціального діалогу.

Саме в нових умовах функціонування сфери соціально-трудо­вих відносин, коли швидкими темпами буде змінюватись формат взаємодії роботодавця та найманого працівника, роботодавців та уряду, важливе забезпечення максимально демократичного діалогу усіх зацікавлених стейкхолдерів для вироблення збалансованих рішень, які відновлять економічне зростання та сприятимуть подоланню кризи в сфері зайнятості.

Список використаних джерел

1. Резолюція про трипартизм та соціальний діалог. - Міжнародна організація праці, 18.06.2002 р. URL: www.ilo.gov.ua/assets/files/IntLaws/resolution_t_sd.doc.

2. Доповідь V Генерального директора «Сталий розвиток, гідну працю і зелені робочі місця». – 102-а сесія МКП, Женева, 2013 р.

3. Внучко С., Ільченко Б., Рой В. Як налагодити ефективний соціальний діалог в Україні? Підготовлено під егідою за сприяння

проекту «Громадська синергія», що фінансується ЄС та Міжнародним фондом «Відродження». URL: scc.org.ua/content/yak-nalagoditi-efektivniy-socialniy-dialog-v-ukrayini.

4. Ільченко Б. В. «Від стратегії реформування – до сталого розвитку». *Журнал «Роботодавець»*. 2017. №5. С. 24-25.

5. Петроє О. М. Соціальний діалог як інститут державного управління: навч.-метод. матеріали; упоряд. В. В. Святненко. Київ: НАДУ, 2013. С. 5.

6. Почепцов Г. Г. Теория коммуникации. Москва: «Рефл-бук», Київ: Ваклер, 2001. С. 15.

7. Parlamento Europeo. 5 aprile 2013. Relazione sui rischi di violazione nell'UE e particolarmente in Italia. Della liberta di espressione e di informazione (articolo 11, paragrafo 2 della Carta dei diritti fondamentali).

8. Habermas J. The Public Sphere in Seidman, S (ed.) / Jurgen Habermas on Society and Politics. Boston: Beacon Press, 2013.

9. Кодекс рекомендуемой практики гражданского участия в процессе принятия решений Совета Европы. Принят Конференцией МНПО на заседании 1 октября 2009 года. URL: http://www.coe.int/t/ngo/Source/Code_Russian_final.pdf.

10. Аналітичний огляд з питань сучасного стану та перспектив імплементації положень Глави XXI Угоди про Асоціацію Україна - ЄС щодо розвитку публічних комунікацій та соціального діалогу; Дорожня карта «Стратегія модернізації соціального діалогу в Україні». *Журнал «Роботодавець»*, лютий-березень 2019 р. URL: https://issuu.com/robotodavets.in.ua/docs/robotodavez_02-2019.